

Govern d'Andorra

Procediment d'actuació davant de casos sosptosos de febre vírica del Zika

Ministeri de Salut
Andorra la Vella, 12 de febrer del 2016
Aprovat pel Consell Assessor de la Patologia Infecciosa l'11/02/2016
Actualitzat 13/05/2016

Índex

1. Introducció	3
2. Objectiu d'aquest procediment.....	5
3. Definició de cas	5
4. Actuació davant la sospita d'un cas d'infecció pel virus del Zika	7
5. Procediment de notificació de casos.....	7
6. Diagnòstic d'infecció pel virus del Zika	7
7. Prevenció i control de la infecció pel virus del Zika	8
8. Tractament dels casos en investigació o confirmats	10
9. Estudi i maneig de contactes	11
10. Mesures de control del medi ambient.....	11
Bibliografia:.....	12
Annex 1: FORMULARI DE NOTIFICACIÓ	13

1. Introducció

La febre del Zika és una malaltia vírica transmesa per mosquits, causada pel virus del Zika. Aquesta malaltia generalment produeix una simptomatologia lleu que apareix entre tres i dotze dies (període d'incubació) des de la picada del mosquit infectat, i pot incloure febre lleu, erupcions cutànies, conjuntivitis, mal de cap i dolor a les articulacions. Aquesta simptomatologia acostuma a durar entre dos i set dies i en general es resol sense seqüeles. Aquests símptomes es poden confondre amb els d'altres malalties víriques com el dengue i el chikungunya, i si són molt lleus, poden passar desapercebuts i no diagnosticar-se. Es considera que haver passat la malaltia immunitza per a tota la vida.

El virus del Zika és un arbovirus que pertany a la família *Flaviviridae*, gènere *Flavivirus*, filogenèticament molt proper al virus que provoca la febre hemorràgica del dengue, la febre groga, l'encefalitis japonesa o el virus del Nil Occidental.

És un virus emergent que es va identificar per primer cop l'any 1947 a Uganda, al bosc de Zika, durant uns estudis de vigilància de febre groga selvàtica en mones *rhesus*. El 1952 es va identificar per primer cop en un ésser humà a Uganda i a Tanzània. Des d'aleshores s'han registrat brots d'aquesta malaltia a Àfrica, Àsia i el Pacífic. Durant l'última dècada s'ha expandit a nous territoris i ha produït brots epidèmics. Actualment hi ha un brot important amb un gran nombre de casos que afecten el Brasil i Centreamèrica a causa de la transmissió autòctona del virus en molts països de l'Amèrica del Sud. Avui, la malaltia no és present a Europa, encara que podria emergir a conseqüència de la ràpida evolució que té a Centreamèrica i de l'expansió del vector pel món.

Mecanisme de transmissió:

El virus del Zika es transmet per la picada de vectors, els mosquits del gènere *Aedes* (principalment *A. aegyti* i *A. albopictus*). A més, hi ha evidències que és possible la transmissió perinatal a partir de mares infectades i virèmiques, per via transplacentària o durant el part. El virus s'ha detectat a la sang, la saliva, l'orina, el semen i la llet materna. Ara s'estudien les possibilitats de transmissió a través de transfusions de sang, contactes sexuals o durant la lactància materna.

El reservori:

En el cicle selvàtic els primats no humans actuen com a reservori; en canvi, en el cicle urbà és l'ésser humà el qui actua com a hoste multiplicador, com succeeix amb altres arbovirosis.

Període d'incubació:

El període d'incubació habitual és de tres a dotze dies.

Període de transmissió:

En els éssers humans, el període virèmic és curt, dura entre tres i cinc dies des de l'inici dels símptomes. Durant aquest període, un insecte vector pot alimentar-se de la persona

infectada i transmetre la malaltia. No obstant això, i com ja s'ha dit abans, encara hi ha aspectes que estan en fase d'estudi, com ara la transmissió per altres vies i el període de presència del virus en altres fluids corporals, com el semen.

Manifestacions clíniques:

Les infeccions asimptomàtiques són freqüents i s'estima que només una de cada quatre persones infectades desenvolupa símptomes clínics. En general, les infeccions simptomàtiques produeixen un quadre clínic lleu amb febre moderada, exantema maculopapular que s'estén freqüentment de la cara a la resta del cos, artritis o artràlgia passatgera (principalment a les articulacions petites de mans i peus), hiperèmia de la conjuntiva o conjuntivitis bilateral, i símptomes inespecífics com ara miàlgia, cansament i mal de cap.

Els símptomes poden durar entre dos i set dies, i acostumen a resoldre's sense complicacions greus i amb unes taxes d'hospitalització baixes. No obstant això, en alguns països amb brots actius s'ha observat un increment de pacients amb complicacions neurològiques (síndrome de Guillain-Barré) que podrien estar relacionades amb la infecció, així com malformacions neurològiques en nounats de mares infectades durant l'embaràs.

La susceptibilitat a la malaltia:

Com que és una malaltia emergent, la susceptibilitat es considera universal. Són comunes les infeccions subclíniques. Es considera que haver passat la malaltia immunitza per a tota la vida.

Població de risc:

Atesa la possible associació entre la febre vírica del Zika i les malformacions neurològiques, sobretot la microcefàlia en nadons i la síndrome de Guillan-Barré, es considera que les dones embarassades i les persones amb malalties immunes o cròniques són grups que corren un risc especial de contagi. Amb aquests grups s'han d'extremar les mesures de prevenció per evitar que es contagiïn.

Distribució del vector:

El virus del Zika es transmet per la picada de mosquits infectats del gènere *Aedes* que actuen com a vectors. Aquests mosquits es troben en zones tropicals i subtropicals d'Amèrica i Àfrica i en zones més temperades del Pacífic i de la costa mediterrània, on el període d'activitat del mosquit és sobretot de maig a octubre.

A Andorra actualment no hi ha presència del vector.

Tractament, prevenció i diagnòstic:

El tractament és simptomàtic perquè no hi ha cura específica per a aquesta malaltia. Els afectats han de fer repòs, beure líquids i prendre analgèsics per alleujar el dolor. Cal

evitar prendre aspirina i AINE com l'ibuprofèn i el naproxèn fins a descartar la possibilitat que es tracti de dengue, per tal de reduir el risc d'hemorràgies.

No existeix vacuna de la febre vírica del Zika; per tant, la millor manera de prevenir-la consisteix a protegir-se del vector per evitar-ne les picades.

Per al diagnòstic, a més de presentar una simptomatologia compatible que no es pugui explicar per altres causes, es requereix el compliment dels criteris epidemiològic i microbiològic (veure punt 6).

2. Objectiu d'aquest procediment

Garantir la detecció, el diagnòstic i el seguiment d'un possible cas de febre vírica del Zika. La definició de cas i les mesures a seguir en aquest procediment estan elaborades d'acord amb les recomanacions dels organismes internacionals.

3. Definició de cas

Criteri clínic:

Pacient que presenta exantema maculopapular i febre moderada, i almenys un dels símptomes següents:

- artràlgies o miàlgies,
- conjuntivitis no purulenta o hiperèmia de la conjuntiva i
- cefalea o malestar general

sempre que no s'expliqui per altres causes.

Es recomana descartar com a mínim la infecció pels virus del dengue i del chikungunya.

Criteri epidemiològic:

- Possible exposició al virus del Zika entesa com: Residir en zones epidèmiques del virus del Zika, haver-ne visitat durant els quinze dies anteriors a l'aparició dels símptomes o haver mantingut relacions sexuals sense preservatiu amb un home que resident o que ha viatjat recentment a les zones epidèmiques.
- La infecció ha tingut lloc al mateix temps i espai que altres casos probables o confirmats de febre causada pel virus del Zika.

En l'enllaç següent es troba la informació actualitzada sobre països o territoris amb circulació activa del virus del Zika:

http://ecdc.europa.eu/en/healthtopics/zika_virus_infection/zika-outbreak/Pages/Zika-countries-with-transmission.aspx

Classificació dels casos:

- **Cas sospitós/probable:** persona que compleix el criteri clínic i almenys un criteri epidemiològic; o bé compleix almenys un dels criteris de diagnòstic serològic de cas probable.
- **Cas confirmat:** cas sospitós o probable que està confirmat per un laboratori.
- **Cas descartat:** tot cas sospitós que després de completar la investigació presenta resultats negatius relatius al virus del Zika.

Epidemiològicament es considera:

- **Cas importat:** cas en què l'inici dels símptomes es produeix en els 15 dies posteriors d'haver estat en una zona epidèmica.
- **Cas autòcton:** cas que no té un antecedent de viatge a zona endèmica o altres vincles epidemiològics que demostrin que es tracta d'un cas importat, en els 15 dies anteriors a l'inici dels símptomes.

Diagnòstic de laboratori:

Els pacients han de presentar almenys un dels criteris de confirmació següents:

- Aïllament del virus en una mostra clínica.
- Detecció d'àcid nucleic en una mostra clínica (PCR).
- Detecció d'anticossos neutralitzants al sèrum, en casos amb diagnòstic serològic de cas probable.

La tècnica diagnòstica d'elecció dependrà del temps transcorregut entre l'inici dels símptomes i la presa de mostra:

- ≤ 3 dies des de l'inici dels símptomes PCR en el sèrum.
- 3-10 dies des de l'inici de símptomes:
 - PCR al sèrum (fins a 5 dies)
 - PCR a l'orina (entre 5-10 dies)
 - Serologia al sèrum convalescent (a partir del 5è dia) si persisteix la sospita.
- > 10 dies des de l'inici dels símptomes: Serologia al sèrum.

Diagnòstic serològic de cas probable:

- Presència d'anticossos IgM en una mostra de sèrum.
- Seroconversió d'anticossos IgG específics del virus o augment de quatre vegades el títol entre mostres preses en fase aguda i fase convalescent. El primer sèrum es recull a l'inici de la malaltia, i el segon de 10 a 14 dies després.

En casos amb presència de símptomes neurològics s'ha de fer un estudi de l'LCR i del sèrum i/o l'orina. En casos d'infecció en nounats, o quan l'obtenció del sèrum sigui molt complicada, es pot considerar la utilització de saliva.

4. Actuació davant la sospita d'un cas d'infecció pel virus del Zika

Tot pacient que compleixi amb el criteri clínic i epidemiològic de cas d'infecció pel virus del Zika haurà de ser investigat i notificat de forma urgent.

5. Procediment de notificació de casos

Tots els casos s'han de notificar de forma urgent per telèfon a l'àrea de Prevenció, Promoció i Vigilància de la Salut des del mateix moment en què hi hagi una sospita d'infecció.

Posteriorment es farà arribar el formulari de notificació, que és el que s'adjunta en l'annex 1.

Els professionals tractants col·laboraran en la recollida d'informació, en la sol·licitud de les proves diagnòstiques, en les recomanacions i en el seguiment del pacient, des de la notificació fins al tancament del cas.

Les proves diagnòstiques es referiran al laboratori de l'Hospital Nostra Senyora de Meritxell.

6. Diagnòstic d'infecció pel virus del Zika

El laboratori de referència per al diagnòstic d'infecció del virus del Zika és el Centre Nacional de Microbiologia de l'Institut de Salut Carlos III (ISCIII) de Majadahonda, Madrid.

La gestió per a l'enviament de les mostres es farà des del laboratori de l'Hospital Nostra Senyora de Meritxell (HNSM) al laboratori de referència, en coordinació amb l'Àrea de Prevenció, Promoció i Vigilància de la Salut.

Un cop es disposi de l'autorització del Ministeri de Salut per enviar la mostra, des del laboratori de l'HNSM es procedirà a formalitzar la sol·licitud electrònica a l'ISCIII mitjançant l'aplicació GIPI.

La presa, l'emalatge i la tramesa de mostres s'hauran de fer atenent les normes de bioseguretat establertes i seguint els procediments corresponents.

7. Prevenció i control de la infecció pel virus del Zika

Mesures de prevenció i recomanacions per a les persones que viatgen a les zones afectades:

– **Mesures de caire general:**

En l'enllaç següent es troba la informació actualitzada sobre les recomanacions generals per a les persones que viatgen a les zones afectades:

<http://www.salut.ad/temes-de-salut/virus-zika>

– **Mesures específiques per a embarassades:**

Es recomana que les dones embarassades no viatgin a les zones afectades pel virus del Zika. En cas que el desplaçament a aquestes zones sigui imprescindible, hauran d'extremar les mesures de precaució:

- Principalment han de protegir-se contra la picada del vector. Les dones embarassades poden utilitzar repel·lents del tipus DEET en concentracions de fins al 50%.
- Han d'evitar mantenir relacions sexuals sense protecció.
- Quan tornin del viatge, han d'informar el metge, tant si presenten símptomes com si es resta asimptomàtic.

Les dones embarassades no haurien de tenir relacions sexuals sense protecció amb persones procedents de zones afectades.

– **Recomanacions per a les persones que desitgen un embaràs:**

Pel que fa a les dones provinents de zones afectades pel virus del Zika que volen iniciar una gestació, la recomanació general en cas de no haver presentat símptomes és que esperin fins a 2 mesos després de la seva tornada. I que durant aquests dos mesos sempre que mantinguin relacions sexuals amb homes potencialment exposats al virus del Zika utilitzin preservatiu.

Pel que fa a les dones provinents de zones afectades pel virus del Zika que volen iniciar una gestació i que han presentat símptomes o han estat diagnosticades de febre vírica per aquest virus, la recomanació general és que esperin fins a 2 mesos després de la data d'aparició del primer símptoma.

Pel que fa als homes provinents de zones afectades pel virus del Zika que volen iniciar una gestació, la recomanació general en cas de no haver presentat símptomes és que

esperin fins a 2 mesos després de la seva tornada i que durant aquests dos mesos sempre que mantinguin relacions sexuals utilitzin preservatiu.

Pel que fa als homes provinents de zones afectades pel virus del Zika que volen iniciar una gestació i que han presentat símptomes o han estat diagnosticats de febre vírica per aquest virus, la recomanació general és que esperin fins a 6 mesos després de la data d'aparició del primer símptoma. I que durant aquests 6 mesos sempre que mantinguin relacions sexuals utilitzin preservatiu.

Es recomana que els professionals de la salut que atenguin a aquestes persones els hi facilitin la màxima informació disponible i que tractin amb elles els diferents factors que poden influir en la seva decisió d'intentar una concepció, sospesant el risc d'exposició al virus del Zika i la limitada informació disponible fins al moment actual.

– **Mesures davant d'un cas probable o confirmat:**

Mentre el cas sigui simptomàtic, s'han de prendre mesures per evitar el contacte entre la persona afectada i els mosquits mitjançant la protecció individual contra les picades de mosquits amb repel·lents eficaços. També es poden usar mosquiteres al llit, a les portes i les finestres i repel·lents elèctrics, especialment en zones per on circula el vector.

Atès que encara no se sap del cert quines són les possibilitats de transmissió del virus per via sexual, es recomana que els homes identificats com a cas probable o confirmat prenguin les mesures de protecció adequades i utilitzin preservatius en cas de mantenir relacions sexuals.

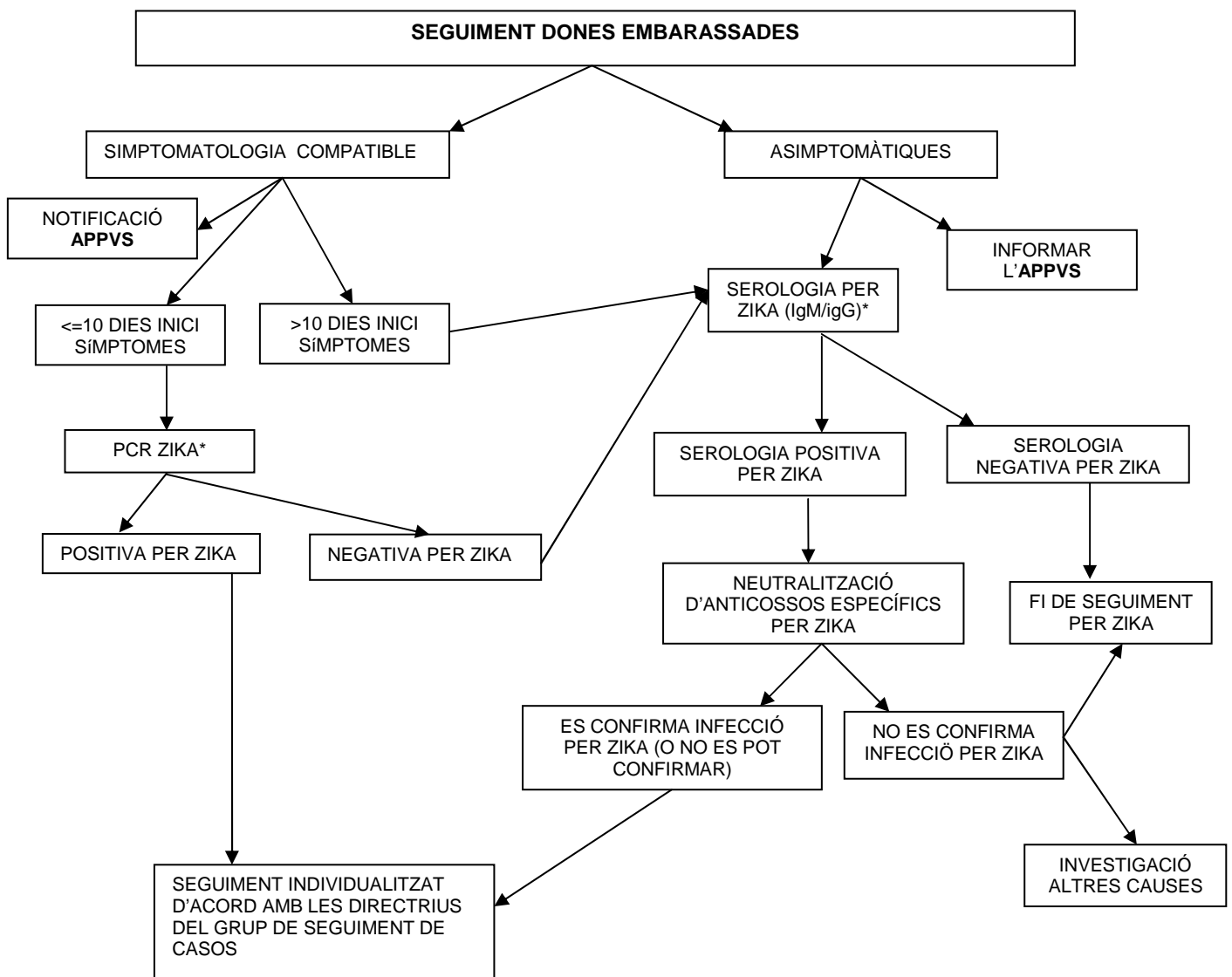
S'ha de fer un seguiment individualitzat de cada cas en funció dels factors de risc que presenti. A aquest efecte, es crearà un grup de seguiment dels diversos casos al qual s'incorporarà el metge tractant de cada cas.

– **Seguiment de les dones embarassades:**

En aquest apartat s'inclouen totes les dones gestants procedents d'àrea endèmica amb Zika, des 1 mes abans de la gestació fins al moment del part, i les gestants amb parella sexual procedent d'una àrea endèmica amb clínica compatible o que han tingut relacions sexuals amb un cas confirmat.

En aquest cas es considera simptomatologia compatible que hagi presentat símptomes durant el viatge a la zona endèmica, o en les dues setmanes posteriors al retorn del viatge, o en les dues setmanes posteriors a una relació sexual de risc.

En cas que la dona embarassada no vulgui que se li realitzin les determinacions analítiques que es proposen a continuació, es notificarà la situació a l'APPVS qui emetrà les recomanacions oportunes per cada cas d'acord amb les directrius del grup de seguiment de casos.

*Atès que les infeccions provocades pels virus del Zika, del dengue i del chikungunya tenen una distribució geogràfica i una presentació clínica similars, quan s'analitzi la presència del virus del Zika també es realitzaran les proves de detecció del virus del dengue i del chikungunya.

En cas que l'embaràs d'una gestant que hagi viatjat a una zona de transmissió del virus Zika evolucioni a avortament, s'haurà de fer PCR i immunoquímica per virus Zika en teixit fetal inclòs cordó umbilical i placenta.

8. Tractament dels casos en investigació o confirmats

No existeix un tractament específic ni profilàctic envers el virus Zika; per tant, en els casos en investigació o confirmats es durà a terme un tractament simptomàtic i se'n

vigilaran les complicacions. Com ja s'ha assenyalat anteriorment, cal evitar prendre aspirina i AINE com l'ibuprofèn i el naproxèn fins a descartar un possible cas de dengue, per tal de reduir el risc d'hemorràgies.

9. Estudi i maneig de contactes

No existeixen contactes com a tals, perquè la malaltia no es transmet de persona a persona. No obstant això, com que no es pot descartar la transmissió per via sexual, es faran les recomanacions oportunes per evitar aquesta transmissió eventual i es durà a terme el seguiment escaient de cada contacte identificat.

10. Mesures de control del medi ambient

Es recomana adoptar les mesures de control vectorial adequades.

Bibliografia:

ORGNITZACIÓ MUNDIAL DE LA SALUT.

Virus Zika disease.

<http://www.who.int/csr/disease/zika/en/>

ORGNITZACIÓ MUNDIAL DE LA SALUT.

<http://www.who.int/emergencies/zika-virus/en/>

ORGANIZACIÓN PANAMERICANA DE LA SALUD.

Zika, infección por virus.

EUROPEAN CENTRE FOR DISEASE PREVENTION AND CONTROL.

Virus Zika infection.

http://ecdc.europa.eu/en/healthtopics/zika_virus_infection/Pages/index.aspx

CENTERS FOR DISEASE CONTROL AND PREVENTION. *Virus Zika.*

<http://www.cdc.gov/zika/index.html>

GOUVERNEMENT DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE. MINISTÈRE DES AFFAIRES SOCIALES ET DE LA SANTÉ.

Microcephaly Zika virus. Maladie à virus Zika.

<http://social-sante.gouv.fr/soins-et-maladies/maladies/maladies-infectieuses/virus-zika>

INSTITUT DE VEILLE SANITAIRE. *Zika.*

<http://www.invs.sante.fr/Dossiers-thematiques/Maladies-infectieuses/Maladies-a-transmission-vectorielle/Zika>

GOBIERNO DE ESPAÑA. MINISTERIO DE SANIDAD, SERVICIOS SOCIALES E IGUALDAD.

Brote de enfermedad por virus Zika en la Región de las Américas

<http://www.msssi.gob.es/profesionales/saludPublica/ccayes/alertasActual/profesionalesMenu.htm>

GOVERNMENT OF THE UNITED KINGDOM. PUBLIC HEALTH ENGLAND.

Zika virus.

<https://www.gov.uk/guidance/zika-virus>

Annex 1: FORMULARI DE NOTIFICACIÓ

Govern d'Andorra

ESTRICTAMENT CONFIDENCIAL

CERTIFICAT MÈDIC OFICIAL PER A MALALTIES INFECCIOSES-CONTAGIOSES D'INCIDÈNCIA GREU

La persona sotasignada, llicenciada en medicina i cirurgia, amb exercici a les Valls d'Andorra, i autoritzada pel Decret núm. o que exerceix al Centre Hospitalari Andorrà, amb el número de registre de professió sanitària.

CERTIFICA:

Que el dia a les hores ha visitat amb domicili a núm. pis. telèfon. Població. Data de naixement. Estat civil. Natural de. Nacionalitat. Afectat/ada segons el diagnòstic de la primera visita (x) de:

Supeditant la confirmació als exàmens bacteriològics i químics tramesos en data al laboratori.

Si es tracta d'un estudiant, escolar o un infant que va a l'escola bressol, cal precisar:

Escola / escola bressol: Ensenyament: Adreça: Classe: Curs:

Si es tracta d'un adult que treballa, cal precisar:

Empresa: Lloc de treball del cas: Adreça: Telèfon: Fax:

Familiars i/o altres persones que conviuen amb el malalt:

Table with 4 columns: Cognoms i nom, Edat, Parentiu, Telèfon. Multiple rows for family members.

- 1 Roman al seu domicili
1 Internat/ada a l'Hospital Nostra Senyora de Meritxell
1 Internat/ada en un centre hospitalari o en una clínica fora del país
Adreça:

I perquè consti i tingui els efectes que corresponguin, signo aquest certificat per al Departament de Salut

(x) Article 2. La simple sospita de l'existència de la malaltia requereix la notificació.
(1) Assenyaleu amb una X el que convingui.